

POSTANOWIENIE

7 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Widło

na posiedzeniu niejawnym 7 września 2023 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa M. R.

przeciwko J. R.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej J. R.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 15 listopada 2021 r., I ACa 615/21,

1. odrzuca skargę kasacyjną w zakresie zaskarżenia punktu Ia wyroku;

2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie;

3. zasądza od pozwanej J. R. na rzecz powoda M. R. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanej niniejszego postanowienia, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego;

4. przyznaje od Skarbu Państwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku na rzecz adwokat A. W. kwotę 4050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych, w tym podatek od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Powód M. R. wniósł o zasądzenie od pozwanej J. R. kwoty 100 000 zł wraz z bliżej określonymi odsetkami. Sąd Okręgowy w Gdańsku uwzględnił powództwo, przy czym zasądzoną kwotę rozłożył na 50 rat na podstawie art. 320 k.p.c. Na skutek apelacji pozwanej Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że zwiększył liczbę rat do 80 (punkt 1 a wyroku) i zmienił rozstrzygnięcia dotyczące kosztów (punkty 1 b i 1 c wyroku), oddalając apelację w pozostałej części (punkt 2 wyroku).

Pozwana wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji, zaskarżając go w części, to jest w punktach 1a oraz 2. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca podniosła, że skarga jest oczywiście uzasadniona, gdyż orzeczenie w oczywisty sposób narusza przepisy postępowania oraz prawo materialne. Odwołała się przy tym do naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 327¹ k.p.c., a także – jedynie opisowo, bez wskazania konkretnych unormowań – do naruszeń przepisów związanych z postępowaniem dowodowym. Wskazała również na niewłaściwe zastosowanie art. 5 k.c. w zw. z art. 46 k.r.o. w zw. z art. 1037 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W zakresie zaskarżenia punktu 1a wyroku skarga podlega odrzuceniu. Orzeczenie to było bowiem korzystne dla skarżącej i pozostawało zgodne z jej stanowiskiem procesowym (zarzut 19 apelacji – k. 614-615).

Zawiera ono rozstrzygnięcie korzystne dla pozwanej, w tym znaczeniu, że wynika z uwzględnienia jej apelacji, a polega na rozłożeniu zasądzzonego świadczenia na 80 rat, w miejsce wcześniej określonych 50 rat. Nie ma ona interesu prawnego w kwestionowaniu tej części rozstrzygnięcia. Skarga kasacyjna w części, w której zaskarża rozstrzygnięcie korzystne dla strony, podlega odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 3 w związku z § 2 k.p.c., gdyż w tym zakresie jest niedopuszczalna z uwagi na brak po stronie skarżącej interesu w zaskarżeniu (gravamen, zob. uchwała SN – 7 – zasada prawna z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Skarżąca powołała się wyłącznie na ostatnią z enumerowanych tu przyczyn.

Dla uznania skargi kasacyjnej za oczywiście uzasadnioną nie wystarczy wskazać na kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa, lecz należy także wykazać, że doszło do takiego właśnie naruszenia – oczywistego i dostrzegalnego już *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. postanowienia SN: z 4 lipca 2019 r., V CSK 80/19; z 29 marca 2019 r., V CSK 321/18; z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15; z 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14; z 18 września 2012 r., II CSK 179/12; z 8 marca 2012 r., III SK 36/11; z 3 lutego 2010 r., II PK 304/09).

Oczywiste naruszenie prawa zachodzi przy tym tylko wówczas, gdy błąd w interpretacji lub stosowaniu prawa jest widoczny bez pogłębionej analizy relewantnych przepisów (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07; z 5 października 2007 r., III CSK 216/07; z 19 marca 2004 r., II PK 4/04; z 17 października 2001 r., I PKN 157/01).

Dodatkowo należy stwierdzić, że do realizacji przyczyny kasacyjnej w postaci oczywistej zasadności skargi nie jest wystarczające samo tylko oczywiste naruszenie prawa – naruszenie to musi jednocześnie mieć oczywisty wpływ na rozstrzygnięcie, (zob. postanowienia SN: z 10 kwietnia 2018 r., I CSK 730/17; z 22 marca 2018 r., III CSK 296/17; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17; z 9 maja 2017 r., I CSK 686/16; z 25 stycznia 2017 r., IV CSK 384/16; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16).

Skarżąca nie wykazała, by złożona przez nią skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona w opisanym wyżej rozumieniu.

Wypada przypomnieć, że – pomijając przypadek nieważności postępowania, który nie zachodzi w niniejszej sprawie – przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej Sąd

Najwyższy związany jest wskazanymi przez skarżącego zrzutami (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Z tego względu dla możliwości przyjęcia skargi do rozpoznania kluczowe jest prawidłowe sformułowanie zarzutów. Tymczasem pozwana, kwestionując sposób sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia oraz sposób prowadzenia postępowania dowodowego przez Sąd Apelacyjny, nie odwołała się do odpowiednich unormowań. Wskazany przez skarżącą art. 327¹ k.p.c. zawiera dwa przepisy, które umieszczono w odrębnych jednostkach redakcyjnych. Niewskazanie jednego, konkretnego przepisu sprawia, że tak ujęty zarzut nie poddaje się ocenie Sądu Najwyższego – z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. wynika bowiem obowiązek wskazania naruszonych przepisów, nie zaś jednostek redakcyjnych wyższego rzędu. Nadto, wbrew założeniu powódki, wspomniane unormowanie nie znajduje zastosowania do sporządzenia uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego. Przepisy zawarte w art. 327¹ § 1 i 2 k.p.c. adresowane są bowiem wyłącznie do sądu pierwszej instancji. Nie znajdują one przy tym odpowiedniego zastosowania w postępowaniu apelacyjnym, gdyż *de lege lata* sposób sporządzenia uzasadnienia orzeczenia drugoinstancyjnego normowany jest odrębnie – w art. 387 § 2¹ k.p.c. Sąd Apelacyjny nie mógł zatem naruszyć żadnego z przepisów zawartych w art. 327¹ k.p.c., gdyż przepisów tych w ogóle nie stosował – tym samym rzekome naruszenie wspomnianych regulacji nie mogło przekładać się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

A *limine* wykluczone jest także, by pozostałe zarzuty skarżącej co do naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów postępowania świadczyły o zrealizowaniu się przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. W ramach uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej pozwana nie wyjaśniła bowiem, które konkretnie przepisy miałyby zostać naruszone przez Sąd Apelacyjny. Niezależnie od tego – przyjmując założenie, że chodzi o unormowania wskazane w zarzucie naruszenia art. 227 w zw. z art. 212 § 1 w zw. z art. 299 k.p.c. – należy wskazać, że także te przepisy adresowane są wyłącznie do Sądu pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny mógłby je stosować jedynie odpowiednio, na mocy odesłania z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c. Niezwarcie ostatniego z przywołanych przepisów w ramach podstaw skargi uniemożliwiłoby jednak dokonanie merytorycznej kontroli zastrzeżeń pozwanej nawet w razie przyjęcia skargi do rozpoznania.

Wobec powyższego jedynie uzupełniając należy dodać, że także *meritum* stanowiska skarżącej nie świadczy o oczywistej zasadności zarzutów naruszenia przepisów postępowania. Wywody pozwanej nie odnoszą się bowiem do rzeczywistego stanu sprawy oraz stanowiska Sądu Apelacyjnego. W skardze nie odniesiono się merytorycznie do przyczyn oddalenia wniosku o przeprowadzenie dowodu z art. 299 k.p.c., chociaż Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że podziela ocenę Sądu Okręgowego w przedmiocie tego, że okoliczności, na które dowód ten miał zostać przeprowadzony, zostały już dostatecznie wykazane (art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c.). Stanowisko skarżącej zarówno w tym przedmiocie, jak i w kwestii sposobu sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego wyroku, nie świadczy o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Co się z kolei tyczy kwestii naruszenia art. 5 k.c. w zw. z art. 46 k.r.o. w zw. z art. 1037 k.c., to wywody pozwanej sprowadzają się do negacji stanowiska Sądu drugiej instancji i nie świadczą o oczywistej nietrafności tego stanowiska, a tym bardziej – o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Zdawkowa argumentacja skarżącej sprowadza się bowiem do wskazania, że powód „nie wypełniał obowiązków małżeńskich wobec pozwanej i dzieci” i podkreślenia trudnej sytuacji majątkowej skarżącej. Wywody te zostały przy tym uzupełnione, wbrew założeniom wynikającym z art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c. Zawarta argumentacja nie może świadczyć o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, wypada przypomnieć, że ocena, czy doszło do nadużycia prawa podmiotowego ma charakter immanentnie ocenny, a przepis ten pozostawia sądowi orzekającemu pewien margines swobody (zob. postanowienie SN z 16 kwietnia 2021 r., IV CNP 28/20). W celu wykazania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z powodu naruszenia art. 5 k.c., konieczne byłoby zatem wyjaśnienie przyczyn, dla których Sąd drugiej instancji wykroczył poza przyznane mu granice uznania. Tymczasem pozwana nie wyjaśnia w ogóle, dlaczego nieudane małżeństwo z powodem miałoby ją zwalniać z obowiązku zapłaty, który sama na siebie przyjęła w ramach rozliczeń z byłym mężem – zwłaszcza, że relacje stron stały się już kanwą do odwołania darowizny nieruchomości, a sprawa dotyczy w istocie zwrotu nakładów na tę właśnie nieruchomość. Na marginesie należy dodać, że całkowicie jest niejasne, dlaczego stanowisko powódki – dotyczące wyłącznie instytucji nadużycia prawa

podmiotowego – powiązane zostało nie tylko z art. 5 k.c., lecz także art. 46 k.r.o. oraz art. 1037 k.c.

Reasumując Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania.

O kosztach należnych powodowi od pozwanej orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Na tej samej podstawie – stosowanej w drodze analogii – orzeczono o wysokości wynagrodzenia adwokackiego reprezentującej pozwaną z urzędu. W aktualnym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego ukształtował się bowiem pogląd, zgodnie z którym niezgodne z Konstytucją jest różnicowanie wysokości ponoszonych przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu od ogólnej wysokości opłat za czynności adwokatów i radców prawnych (zob. wyroki TK z 19 kwietnia 2023 r., SK 85/22 i z 20 kwietnia 2023 r., SK 53/22). Sąd Najwyższy – jako podlegający wyłącznie Konstytucji oraz ustawom na mocy art. 178 ust. 1 Konstytucji – władny był samodzielnie pominąć niezgodne z Konstytucją unormowanie, dzieląc argumentację Trybunału wyrażoną w wyżej przytoczonych wyrokach i uznając, że aplikuje się ona także do obecnie rozpatrywanego przypadku.

W konsekwencji, wobec niekonstytucyjnego charakteru ostatnio wspomnianego rozporządzenia, w systemie prawa powstała luka, uzasadniająca ustalenie stawki wynagrodzenia należnej pełnomocnikowi z urzędu w drodze analogii do unormowań dotyczących ogólnych stawek zastępstwa procesowego. Stosowanie tej analogii uzasadnia jednak pominięcie także § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu. Powiększenie stawki wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu o podatek VAT sprawiałoby bowiem, że byłby on traktowany lepiej od tzw. pełnomocnika z wyboru; tymczasem niewątpliwym celem przytoczonego

orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego było zrównanie sytuacji pełnomocników z urzędu oraz z wyboru (zob. postanowienie SN z 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3767/22).

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[ł.n]